

Bölgenizde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda uzman yoksa toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılanlara nasıl destek olabilirsiniz?

İNSANİ YARDIM ALANINDA ÇALIŞANLAR İÇİN ADIM ADIM CEP REHBERİ

Kuruluşlar-Arası Daimi Komite (IASC)'nin ilgili belge ve rehberlerine dayanarak, Hayata Destek Derneği tarafından Türkçeleştirilmiştir. Daha fazla bilgiye ve TCDS rehberine erişmek için: <https://gbvguidelines.org/>

CEP REHBERİ NEDİR?

Bu **Cep Rehberi** ve destekleyici belgeler¹ **insani yardım alanında çalışan herkese** aşağıdaki konularda bilgiler verir:

- **Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete (TCDŞ) maruz bırakılan kişiye nasıl destek olunur?**
- **TCDŞ deneyimlerini kimler sizinle paylaşır?**
- **TCDŞ konusunda uzmanın (TCDŞ hizmet haritası veya TCDŞ irtibat kişisi) olmadığı durumlarda ne yapılabilir?**

Cep Rehberi, TCDŞ'ye maruz bırakılan kişilere daha fazla zarar vermeden temel destek ve bilgi sağlanması konusundaki evrensel standartları kullanır. Bu rehber, TCDŞ'ye maruz bırakılan odaklı yaklaşım korunarak, TCDŞ konusunda bir uzmanın desteği alınarak yerel ihtiyaçlara yönelik uyarlanabilir.

Cep Rehberi, Psikolojik İlk Yardım (PIY) çerçevesiyle (Hazırlan, Bak, Dinle ve Yönlendir) hazırlanmış olduğu için öncesinde PIY eğitimi alınmasına ihtiyaç yoktur. Kapsamlı PIY eğitimi alınması tavsiye edilir.

BÖLÜM	SAYFA	KULLANIM AMACI
Temel mesajlar	2 - 3	Acil rehberlik
Karar ağacı	4	
Mevcut hizmetlerle ilgili bilgi formu	5 - 6	
Yapılması ve Yapılmaması gerekenler: Bak Dinle Yönlendir	7-10	
Adım adım rehberlik Destek alma ve istismardan koruma Hazırlan, Bak, Dinle ve Yönlendir	11 - 15	Hazırlık ve müdahale için gerekli bilgi ve becerileri geliştirme
Çocuklara ve ergenlere yönelik destek	16 - 20	Çocuklar ve ergenlere yönelik acil rehberlik adımları (18 yaş altı)

¹ Cep Rehberi'nin yanında bir Geri Plan Notu ve bir Kullanıcı için İpuçları/Rehber bulunmaktadır.

TEMEL MESAJLAR

----> **Bölgenizde TCDŞ konusunda hangi hizmetlerin verildiğini öğrenmek için her zaman önce bir TCDŞ uzmanı ile görüşün.** Canlı yardım hattı, cep telefonu uygulaması veya daha farklı uzaktan yardım hizmetleri olabilir.

----> **Bölgenizde başka hangi hizmetlerin verildiğini öğrenin.** Sağlık, psikososyal destek, barınma, gıda dışı malzeme gibi hizmetleri veren insani yardım kuruluşlarını belirleyin. Kadın kuruluşları, toplum merkezleri, engeli olan bireylere hizmet veren kuruluşlar, mahalle örgütlenmeleri gibi topluluklar tarafından sağlanan hizmetleri göz önünde bulundurun.

----> **Rolünüzü hatırlayın.** Yargılamadan dinleyin. Mevcut hizmetlerle ilgili doğru ve güncel bilgiler verin. TCDŞ'ye maruz bırakılan kişiyi kendi seçimlerini yapabilmesi için bilgi vererek destekleyin. Neleri yönetip neleri yönetemeyeceğinizi bilin. Bölgenizde TCDŞ konusunda bir uzman olmasa bile daha fazla dikkat ve desteğe ihtiyacı olan kişilere destek verebilecek çocuk koruma uzmanı veya psikolog gibi uzmanlara yönlendirebilirsiniz. Yönlendirme öncesi TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin iznini alın. İstemezse zorlamayın.

----> **TCDŞ'ye maruz bırakılan kişileri aktif bir şekilde siz belirlemeyin veya bulmaya çalışmayın.** Birinin destek istemesi halinde destek vermek için hazır bulunun.

----> **Görevinizi hatırlayın.** İnsani yardım çalışanları ihtiyacı olan herkese yargılamadan ve ayrımcılık yapmadan toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, medeni durum, engeli olma durumu, yaş, etnik köken/uyruk/din, şiddeti kimin uyguladığına ve şiddetin türüne bakmaksızın destek sağlamak zorundadır.

TCDŞ'ye maruz bırakılan odaklı yaklaşım kullanın:

----> **Saygı gösterin.** TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin seçimleri, istekleri, hakları ve onuru bütün davranışlarınıza yol göstermelidir.

----> **Güvenliği sağlayın.** TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin güvenliğinin sağlanması bir numaralı önceliğiniz olmalıdır.

----> **Gizliliği koruyun.** İnsanlar hikâyelerini kime anlatıp kime anlatmayacaklarını seçme hakkına sahiptir. Sizinle hikayesini paylaşan kişinin gizliliğinin korunması onayı alınmadan kimseyle bilgi paylaşımaması anlamına gelmektedir.

----> **Ayrımcı davranmayın.** Destek isteyen herkese eşit ve adil davranın.

----> **Sağlık hizmetleri varsa mutlaka uygun olan hizmetle ilgili bilgi verin.** Bildiklerinizi ve en önemlisi neyi bilmediğinizi söyleyin. Sağlık hizmetlerinden faydalanmak isteyip istemediğine şiddete maruz bırakılan kişi karar vermelidir. 72 saat içinde erişilen nitelikli tıbbi destek, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların (CYBE) önlenmesini ve 120 saat içinde sağlanan tıbbi müdahale ise istenmeyen gebelikleri önleyebilir.

- > Engeli olan kişilere isterlerse ve ilişkilerini tehlikeye atmayacaksa veya gerginliğe neden olmayacaksa yanlarında bakım veren kişiler olmadan görüşme fırsatı sağlayın.
- > Bir yetişkin erkeğin ya da oğlan çocuğunun cinsel saldırıya maruz bırakılması eşcinsel veya biseksüel olduğu/olacağı anlamına gelmez. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet güç eşitsizliğinden temellenir, kişinin cinselliği ile ilgili değildir.
- > LGBTİ+ bireyler, cinsel yönelimleri ve/veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle daha fazla şiddet ve zarar görme riski altındadır. TCDSŞ'ye maruz bırakılan herkesi dinleyin ve destek olmaya çalışın.
- > Eş, partner, aile üyesi, bakım veren, kayın, yabancı, ebeveyn veya cinsel ilişki için para veren kişiler de dahil herkes toplumsal cinsiyete dayalı şiddet suçu işleyebilir.
- > Herkes cinsel şiddete maruz bırakılabilir, buna evli kişiler, yaşlı kişiler veya seks işçileri de dahildir ve sadece bu kişilerle sınırlı değildir.
- > **TCDSŞ'ye maruz bırakılan kişinin kimliğini koruyun ve güvenliğini sağlayın. Kişisel bilgilerini yazmayın (not almanız gerekiyorsa nedenini açıklayıp onayını alın), fotoğrafını çekmeyin veya yöneticinizle bile destek isteyen kişinin kişisel bilgilerini veya yaşadıklarını sözlü olarak paylaşmayın. Sesinin kaydedildiği endişesi yaratmamak için telefon ve bilgisayarınızı kapatın.**

- > Kişisel/belirleyici bilgiler; TCDSŞ'ye maruz bırakılan kişinin adı, (ve şiddet uygulayanın adı), doğum tarihi, kayıt/kimlik numarası, ev adresi, iş adresi, çocuklarının okulu, olayın olduğu yer ve zaman gibi bilgiler olarak kabul edilir.
- > Genel, belirleyici olmayan bilgileri şu kişilerle paylaşabilirsiniz:
 - Programınızın güvenliğini artırmak için ekibiniz veya iş birliği yaptığınız kurumlarla.
 - Öz bakım ve motivasyonu
 - ihtiyaç duyduğunuzda çevrenizdeki destek ağınıza.

“Çeşme uzak ve تنها bir yerde olduğu için insanların çeşme başında tacize uğradığı dikkatimi çekti. Taciz olaylarını azaltmak için daha yakın bir çeşmeye gidilmesini veya gruplar hâlinde çeşmeye gidilmesini teşvik edebiliriz ya da...”

“Biri bana başına gelen kötü bir olayı anlattı. Ayrıntıları paylaşmam ama öğrendiklerim beni etkilediği için desteğe ihtiyacım var.”

HAZIRLANIN

Mevcut hizmetleri öğrenin.

Bir TCDŞ olayını öğrendiniz...

Başka birinden...

TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin faydalanabileceği hizmetler ve destekle ilgili güncel ve doğru bilgiler sağlayın. Destek isteyen kişiye, bu bilgileri TCDŞ'ye maruz bırakılmış kişiyle güvenli bir şekilde ve mahremiyetini gözeterek paylaşmasının önemini anlatın.

NOT: TCDŞ'ye maruz bırakılan kişileri siz araştırmayın, bulmaya çalışmayın.

TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin kendisinden **BAKIN ve DİNLEYİN**

(7. ve 8. sayfalar)

Kendinizi tanıttın. Neye ihtiyacı olduğunu sorun. Saygıyla, gizlilik içinde, güven vererek ve ayırım gözetmeden davranın.

TCDŞ uzmanı/hizmet haritası mevcut mu?

Evet. TCDŞ hizmet haritasını kullanarak kişiye mevcut TCDŞ ile ilgili destekler hakkında bilgi verin ve izin verirse yönlendirin.

Hayır. YÖNLENDİRİN (9. ve 10. sayfalar) Mevcut desteklerle ilgili doğru bilgi verin.

TCDŞ'ye maruz bırakılan kişi, yönlendirdiğiniz hizmetlerden faydalanmayı seçiyor mu?

Evet. Mevcut kaynaklar/destekler ve bunlara ulaşım kanalları hakkında bilgi verin. Kişinin açık ve aydınlatılmış rızasını almaksızın kimliği veya yaşadıklarıyla ilgili bilgi paylaşmayın. Olayın ayrıntılarını veya kişinin kişisel bilgilerini kayıt altına almayın. Kişinin bilgilerini kaydetmeniz gerekiyorsa bu bilgilerin nasıl korunacağı ve kullanılacağı hakkında bilgi verip yazılı onayını alın.

Hayır. Gizliliği koruyun. Kişiyi fikrini değiştirirse tekrar gelebileceğini ve isterse hizmetlerden daha sonra da yararlanabileceğini açıklayın. Eğer destek geçici, mobil veya süreliyse, desteğin ne zaman biteceğine ilişkin bilgiler verin.

BİLGİ FORMU

Bölgemizde var olan hizmetlerle ilgili bu bilgi formunu doldurun ve kolayca erişebileceğiniz bir yerde bulundurun.

TCDŞ uzmanı, takım lideri ve ortaklarınızla birlikte çalışarak (1) Sivil toplum kuruluşları, insani yardım kuruluşları tarafından sunulan hizmetleri ve (2) kadın kuruluşları/grupları, engeli olan kişilere yönelik destekler sağlayan kurumlar gibi topluluk temelli hizmetleri belirleyin.

Çocuk koruma	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Ruh sağlığı/ psikososyal destek	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Sağlık	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Cinsel sağlık ve üreme sağlığı	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Gıda dışındaki maddeler /su, temizlik, hijyen malzemeleri	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Barınak	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	

Yasal danışmanlık	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Gıda ve beslenme	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Gençlere ve ergenlere yönelik hizmetler	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Engeli olan kişilere yönelik hizmetler	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
LGBTİ+ bireylere yönelik hizmetler	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Hanenin geçiminden çocuğun veya kadının sorumlu olduğu aileler için hizmetler	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Diğer	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	
Diğer	Bilgi:	
	İletişim Kişisi:	

YAPILMASI, YAPILMAMASI VE SÖYLENMESİ GEREKENLER

Çocuklar ve
ergenler için 16.
sayfaya gidin

BAKIN

YAPILMASI GEREKENLER

- ✓ **EVET** Başvuranın size açılması ve yakınlaşması için alan açın, fırsat verin. İhtiyaçlarını dinleyin.
- ✓ **EVET** Önce hangi temel acil ihtiyaçlara destek olabileceğinizi sorun. Bazı kişilerin acil tıbbi desteğe veya giysiye ihtiyacı olabilir.
- ✓ **EVET** Başvurana şuan bulunduğunuz yerde sizinle konuşurken rahat olup olmadığını sorun. Eğer kişinin yanında birisi varsa, yaşadıklarını onun yanında anlatmasının güvenli olduğunu varsaymayın.
- ✓ **EVET** Su, oturacak özel bir alan, mendil vermek gibi basit destekler sunun.
- ✓ **EVET** Mümkünse, başvurana tercümanlık yapacak ve/veya gerekirse destek olacak birini kendisinin seçmesini isteyin.

YAPILMAMASI GEREKENLER

- ✗ **HAYIR** Size açılan, yakınlaşan ve rahatsız edici bir şeyi, yanlış ve/veya şiddet içeren bir deneyimini paylaşan birisini görmezden gelmeyin.
- ✗ **HAYIR** İnsanları yardım almaya zorlamayın, ısrar etmeyin.
- ✗ **HAYIR** Aşırı tepki vermeyin. Sakin olun.
- ✗ **HAYIR** Başvurayı paylaşmak istediğinden daha fazla bilgi vermesi için zorlamayın. Sizin rolünüz dinlemek ve mevcut hizmetlerle ilgili bilgi vermek olduğu için neler yaşandığı ve kimin yaptığıyla ilgili ayrıntılar önemli değildir.
- ✗ **HAYIR** Kimseye TCDŞ yaşadınız mı, cinsel saldırıya maruz bırakıldınız mı ya da size vurdu mu gibi sorular sormayın.

Neler söyleyebileceklerinize örnekler...

- “Çok canın acıyor gibi. Hastaneye gitmek ister misin?”
- Konuşmak için “Burası sana uygun mu? Daha rahat hissedebileceğin başka bir yer bulmamızı ister misin?”
- “Su ister misin? İstersen oturabilirsin.”

DİNLEYİN

YAPILMASI GEREKENLER

- ✓ **EVET** Paylaşılan bütün bilgileri gizliliği gözeterek ele alın. Başvurana en iyi şekilde nasıl destek olacağınız konusunda tavsiye ve rehberlik almanız gerekiyorsa, bir uzman veya ekip arkadaşınızla konuşmak için kişiden izin isteyin. Bu konuşmada başvuranın kişisel bilgilerini paylaşmayın.
- ✓ **EVET** Sizin çalışma alanınız için uygun olacak şekilde gizliliğin sınırlarıyla ilgili beklentileri doğru yönetin. Zorunlu bildirim gereken durumları başvuran ile paylaşın.
- ✓ **EVET** Rolünüzle ilgili beklentileri doğru yönetin.
- ✓ **EVET** Daha çok dinleyin, daha az konuşun.
- ✓ **EVET** Rahatlatıcı ve destekleyici ifadelerde bulunun. Onlara yapılanlarla ilgili yaşadıklarının kendi hatası olmadığını söyleyin/tekrar edin.

YAPILMAMASI GEREKENLER

- ✗ **HAYIR** Hiçbir şeyi yazmayın, not alma ihtiyacı duyuyorsanız başvurandan gerekçesini açıklayarak iznini isteyin. Başvuranın fotoğrafını çekmeyin, görüşmeyi telefonunuz veya başka bir cihazla kaydetmeyin ya da basın da dâhil olmak üzere başkalarına bilgi vermeyin.
- ✗ **HAYIR** Neler olduğuna dair sorular sormayın. Bunun yerine dinleyin ve neye ihtiyacı olduğunu sorun.
- ✗ **HAYIR** Bu kişinin yaşadıkları ve başka bir kişinin başına gelenler arasında karşılaştırma yapmayın. Olayın “büyütülecek bir şey olmadığı” veya “önemsiz olduğu” hissi vermeyin. Önemli olan, kişinin yaşadıklarıyla ilgili hissettikleridir.
- ✗ **HAYIR** Kişinin size söylediklerinden şüphe duymayın veya söylediklerine karşı çıkmayın. Rolünüzün yargılamadan dinlemek ve mevcut desteklerle ilgili bilgi vermek olduğunu unutmayın.

Neler söyleyebileceğinize örnekler...

- “Size nasıl destek olabilirim?” “Neye ihtiyacınız var?”
- “Konuştuğumuz her şey aramızda kalacak. İzniniz olmadan hiçbir şeyi paylaşmayacağım.”
- “Size elimden geldiğince destek olmaya çalışacağım, ama ben bu konuda uzman değilim. Alabileceğiniz desteklerle ilgili bildiklerimi sizinle paylaşacağım.”
- “İstediğiniz her şeyi benimle paylaşabilirsiniz. Alabileceğiniz desteklerle ilgili bilgi vermem için yaşadıklarınızı tüm detaylarıyla anlatmanız gerekmiyor.”
- “Bunları yaşadığınız için üzgünüm.”
- “Olanlar sizin suçunuz değil.”

² Bazı durumlarda belirli vakalarla ilgili rapor etme zorunluluğu vardır. Ayrıntılı bilgi ve rehberlik için koruma uzmanı veya TCDŞ uzmanınızla görüşebilirsiniz.

YÖNLENDİRİN

YAPILMASI GEREKENLER

- ✓ **EVET** TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin kendi kararlarını verme hakkına saygı duyun.
- ✓ **EVET** TCDŞ özelinde olmasa da mevcut bütün hizmetlerle ilgili bilgi verin.
- ✓ **EVET** Başvurana hemen bir karar vermek zorunda olmadığını, fikrini değiştirirse bu hizmetlerden daha sonra da faydalanabileceğini söyleyin.
- ✓ **EVET** Başvurana güvendiği, destek alabileceği biri, bir akrabası, bakım vereni veya herhangi birinin olup olmadığını sorun.
- ✓ **EVET** Güvenli olduğunu düşünüyorsanız, kişinin güvendiği birini araması için iş telefonunuzu vermeyi önerebilirsiniz.
- ✓ **EVET** Her hangi bir adım atmadan önce başvurandan iznini isteyin.
- ✓ **EVET** Görüşmeyi destekleyici bir şekilde bitirin.

YAPILMAMASI GEREKENLER

- ✗ **HAYIR** Becerilerinizi abartmayın, tutamayacağınız sözler veya yanlış bilgiler vermeyin.
- ✗ **HAYIR** Atılması gereken adımlarla ilgili kendi fikir veya tavsiyelerinizi paylaşmayın.
- ✗ **HAYIR** Bir kişinin ne istediğini veya neye ihtiyacı olduğunu bildiğinizi varsaymayın. Destekleyici olacağını düşündüğümüz bazı eylemler kişileri yaftalama, intikam veya zarar görme riskleriyle karşı karşıya bırakabilir.
- ✗ **HAYIR** Bir kişi veya deneyimleriyle ilgili varsayımlarda bulunmayın ve yaş, medeni durum, engeli olma, din, etnik köken, toplumsal sınıf, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, failin kimliği dahil hiçbir konuda ayrımcılık yapmayın.
- ✗ **HAYIR** TCDŞ'ye maruz bırakılmış bir kişi ve bir başkası (şiddet uygulayan veya aile üyesi, topluluk üyesi, topluluk lideri gibi üçüncü bir şahıs) arasında arabuluculuk yapmayın, sorun çözmeye veya anlaşma sağlamaya çalışmayın.
- ✗ **HAYIR** Olaya dair detayları ve TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin bilgilerini, bilgisi ve rızası dışında hiç kimseye paylaşmayın. Buna başvuranın ailesi, polis/kolluk kuvvetleri, topluluk liderleri, meslektaşlar, yöneticiler, vs. dahildir. Bu bilgilerin paylaşılması kişiye daha fazla zarar verebilir.
- ✗ **HAYIR** Görüşmenizi bitirdikten sonra başvuran ile ilgili soru sormayın, tekrar görüşmeye çalışmayın.

Neler söyleyebileceklere örnekler...

- “Tüm konuştuklarımız aramızda kalacak.”
- “Ben bu konuda uzman değilim. Ama sizinle tüm bildiklerimi paylaşabilirim. Size ve/veya ailenize destek olabilecek bazı kişiler/kuruluşlar var. Bunlarla ilgili bilgi almak ister misiniz?”
- “İşte ... konuda başvurabileceğiniz kurumun yeri, açık olduğu saatler, ücreti (varsa), ulaşım bilgisi ve konuşabileceğiniz kişinin adı gibi bazı bilgiler var, sizinle paylaşmamı ister misiniz?”
- “Güvendiğiniz, destek alabileceğiniz biri, bir akrabanız veya arkadaşınız var mı? Şu anda destek alabileceğiniz kişiyi aramak için telefonumuzu kullanmak ister misiniz?”
- “Sıra sonraki adımlara geldiğinde, en önemli şey sizin nasıl hissettiğiniz ve nasıl rahat hissettiğiniz.”
- “Şu anda kendinizi karar vermek zorunda hissetmeyin. Düşünüp daha sonra tekrar gelebilirsiniz ve sizinle paylaştığım hizmetlerden yararlanabilirsiniz.”
- “Durumu çözmek için sizin adınıza biriyle konuşmam. Ama görüşmemiz sırasında size destek olabilirim ve endişelerinizi anlamaya çalışabilirim.”
- “Sanırım bundan sonra ne yapacağınıza dair bir fikriniz oluştu. Bu olumlu bir adım.”

TCDŞ'ye MARUZ BIRAKILAN KİŞİNİN BAKIŞ AÇISI

Destek Aramanın Faydaları ve Riskleri

Destek almak her zaman TCDŞ'ye maruz bırakılan kişiler için güvenli değildir ve daha çok zarar görmelerine yol açabilir. Rolünüzün mevcut desteklerle ilgili güncel ve doğru bilgiler vermek ve kişinin kendisi için en güvenli olduğunu düşündüğü seçimi yapmasına fırsat sağlamak olduğunu unutmayın. Aşağıdaki fayda ve risk örneklerini inceleyin:

Destek almanın RİSKLERİ

- Başvuranın arkadaşları, ailesi ve/veya yaşadığı topluluk durumu öğrenirse kişi damgalanabilir, evinden veya topluluğundan kovulabilir ve/veya daha çok şiddete maruz bırakılabilir.
- Fail(ler) yaptıklarını başka insanların bildiğini öğrenirse başvurudan öç almak için ona zarar verebilir hatta öldürebilir.
- Destek sağlayan kişilerin, başvurana yardımcı olduğu bilinirse failin veya topluluğun tehditlerine/şiddetine maruz bırakılabilirler.
- Destek sağlayan kişiler yeterince eğitilmiş değilse müdahalelerinde hassasiyet gözetmeyebilirler.

Destek almanın FAYDALARI

- Zor durumda hayat kurtaran desteğe erişim.
- HIV enfeksiyonu ve istenmeyen gebelikleri önleyebilecek güvenli ve uzman tıbbi bakıma zamanında erişim.
- Güvenlik ve psikososyal destek gibi daha onurlu ve huzurlu bir yaşama erişim sağlayabilecek çeşitli hizmetlere erişim.
- İlerleyen zamanda tekrarlanma ihtimali olan şiddetin önlenmesi için desteğe erişim.

İnsani yardım çalışanları tarafından CİNSEL İSTİSMAR ve SÖMÜRÜ'den Korunma

“Cinsel İstismar ve Sömürüden Korunma” hassasiyeti olan insanları; insani yardım çalışanları, gönüllüler, güvenlik elemanları, taşeronlar, şoförler, BM personeli, BM polisi, arabulucular, insani amaçlarla alınan mal ve hizmetleri satan/tedarik edenler vb. kişilerce yapılacak cinsel istismar ve tacizden korumak için atılan adımları ifade eden bir terimdir.

Bu konuda fail kim olursa olsun TCDŞ'ye maruz bırakılan kişiye destek olmak için yapılması gerekenler bu kaynakta belirtilen adımlarla aynıdır. Fail bir insani yardım çalışanıysa ortaya çıkan diğer sorumluluklar için kurumunuzun “Geri Bildirim ve Şikayet mekanizması” iletişim kişisi ya da kurumunuzdaki “ Etik Komite” ile iletişime geçebilirsiniz.

HAZIRLANIN

Hazır bulunmak önemlidir.

Bölgenizde bir TCDŞ uzmanı (TCDŞ için yönlendirme yapılabilecek kurumlar veya TCDŞ odak kişisi) olmadığı durumlarda bile yerel/topluluk seviyesinde kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek farklı destekler belirlenebilir. Muhtemelen mevcut destekler konusunda bilginiz sandığınızdan çoktur!

Mevcut hizmetlerin farkında olun

- Mevcut hizmetlerle ilgili bilgileri **Bilgi Formuna (5 ve 6. sayfalar)** yazın. TCDŞ uzmanı, takım lideri, meslektaşlarınız ve diğer ortaklarınızla birlikte çalışarak bu bilgileri düzenleyin. Bu hizmetlere nasıl erişileceği, nereye gidileceği, kiminle görüşüleceği ve destekleri kimin kullanıp / kullanamayacağı gibi gerekli bilgileri yazın (ör. Sadece kadınlar, belge gerekir, vb.).
- Ekip lideriniz, program yöneticiniz ve/veya bölge/birim koordinatörünüzle İnsani Yardım çalışanları tarafından Cinsel İstismar ve Sömürüden Korunma konusundaki iletişim kuralları hakkında görüşün. Sizin kuruluşunuzun "Geri bildirim ve Şikayet Mekanizması" yoksa, başka bir insani yardım kuruluşunun bu konudaki irtibat kişisine erişerek rehberlik isteyebilirsiniz.

Alıştırma yapmak geliştirir

- **7-10. sayfalardaki örnek senaryolarla** alıştırma yapın.

Bu alıştırmaları iş arkadaşlarınız ve arkadaşlarınızla birlikte tekrarlayın, sesli düşünün. Ne kadar alıştırma yaparsanız TCDŞ'ye maruz bırakılan kişi yardım istediğinde o kadar rahat hissedeceksiniz.

- **İpuçları Kılavuzu'nu** kullanarak bu materyallerle nasıl alıştırma yapabileceğiniz konusunda ek bilgiler edinebilirsiniz.
- Bu **Cep Rehberi** zor durumda olan herkese yardımcı olabilir. Arkadaşlarınız veya iş arkadaşlarınız sizden destek veya öneri istediğinde bu rehberdeki soru ve ifadeleri kullanarak alıştırma yapın.

BAKIN

Biri TCDŞ deneyimini size anlattığında...

Kendinizi tanıtır

- Adınızı, rolünüzü ve kim olduğunuzu söyleyin. Neye ihtiyacı olduğunu ve nasıl destek olabileceğinizi sorun.

Acil temel ihtiyaçları belirleyin

- Her insanın farklı temel ihtiyaçları olabilir. Örneğin acil tıbbi destek, su, sevdiği birini bulmak; ya da battaniye, giysi gibi (eğer kaybolmuş, yırtılmış veya lekelenmişse) ihtiyaçları olabilir. Özellikle şiddete maruz bırakılan kişilerin kendilerini daha rahat ve onurlu hissetmeleri için giysi en öncelikli acil ihtiyaç olabilir.

- > Başvuranın kişisel emniyeti ve güvenliği konusunda neler hissettiğini anlatması için alan açın, kişinin kendi güvenliğiyle ilgili algısını öğrenmek alınacak önlemlerin uygunluğu için gereklidir. Gördüklerinize dayanarak varsayımlarda bulunmayın.

İnsanların farklı yollarla desteğe erişebileceğinin farkında olun

- > İnsanların duygularını istedikleri gibi ifade etmelerine olanak sağlayın. İnsanlar stres ve kriz durumlarında çok çeşitli tepkiler verebilir. Bazıları içine kapanır, konuşamaz; bazıları öfkeyle bağırır, başlarına gelenlerden kendilerini sorumlu tutar; ağlar, hiddet dolu davranır, vs.
- > Engeli olan kişiler, sizden farklı bir dil konuşan insanlar destek ararken daha farklı engellerle karşılaşır. Onları dinlerken ve destek olmaya çalışırken şiddete maruz bırakılan odaklı yaklaşımla mahremiyet haklarına saygı duyarak destek vermeye devam edin.

Birinin ne dediğini anlayamazsanız bile ilgilenebilir ve destek olabilirsiniz.

- > Özellikle kadınların ve kız çocuklarının kültürel nedenlerle erkeklerle iletişim kurmak istemediği durumlarda destek, mutlaka kadın çalışanlar tarafından verilmelidir.

Neleri yönetip, neleri yönetemeyeceğinizin farkında olun

- > Bazı durumlarda, örneğin çocuklar, bildiri zorunlu durumlar³, başvuranın tehlikede olduğu veya kendisi veya başkaları için tehlike yarattığı durumlarda sizin rolünüzün ötesinde özel bir destek verilmesi gerekebilir. Böyle durumlarda daha uygun destek sağlayabilecek başka irtibat kişileri bulunabilir. **Bilgi Formu'na (5 ve 6. sayfalar)** bakınız.

UNUTMAYIN, eğer yöneticiniz veya başka bir uzmandan destek isteyecekseniz, **HER ZAMAN önce başvuranın iznini almanız gerekir**. Başvurana kiminle konuşmak istediğinizi, neden onunla konuşmak istediğinizi ve hangi bilgileri paylaşmanız gerektiğini açıklayın. Eğer kişi bilgilerinizi paylaşmanızı istemezse ve bu konuda rahat hissetmezse elinizden gelenin en iyisini yaparak destek verin. Benzeri durumlarda bu rehberi kaynak olarak kullanabilirsiniz.

³ Bazı durumlarda belirli vakalarla ilgili rapor etme zorunluluğu vardır. Ayrıntılı bilgi ve rehberlik için koruma uzmanı veya TCDSŞ konusu uzmanınızla görüşebilirsiniz.

DİNLEYİN

TCDŞ'ye maruz bırakılan kişinin temel ihtiyaçlarının karşılandığını ve tehlikede olmadığını teyit ettikten sonra, **DİNLEYİN.**

Başvuran çok sinirli ve/veya akli karışık olabilir ama rolünüz gereği mümkün olduğunca sakin kalmanız önemlidir. Kişinin sadece istediği kadar bilgi vermesi sağlanmalıdır. Sizin göreviniz danışmanlık vermek, kişiyi destek alabileceği hizmetlerine götürmek veya başlarına gelenle ilgili ayrıntılı mülakat yapmak değildir. Olayla ilgili ayrıntılı sorular sormak yerine mevcut hizmetlerle ilgili bilgi vermeye odaklanmalısınız.

İPUCU: Özellikle “NEDEN?” diye başlayan sorulardan kaçınmak en iyisidir çünkü bu sorular başvuruda suçluluk uyandırabilir. Bunun yerine sadece dinleyebilir veya gerekirse “Sana destek olabilecek hizmetleri anlatabilir miyim?” veya “Sana nasıl destek olmamı istersin?” gibi sorular sorabilirsiniz.

DİNLEMENİN GÜCÜ:

Bazen TCDŞ'ye maruz bırakılan kişiyle paylaşabileceğiniz hiçbir kaynak veya desteğin olmadığı bir durumda kalabilirsiniz. Kendinizi çaresiz hissedebilirsiniz. Kişiye dürüst davranmanız, yaşadıklarını sizinle paylaştığı için cesaretini takdir ettiğinizi belirtmeniz önemlidir. Daha fazla destek veremeyeceğinizi belirtip kişiyle görüşmenizde onurunu korumanız önemlidir. Kişinin yanında olup sadece dinlemeniz de bir destektir.

YÖNLENDİRİN

Bir sonraki adımlar hakkında karar verirken başvurana destek olmak için;

Güvendiği, destek alabileceği biri olup olmadığını sorun.

- > Fikrinizi soracak olursa, başvuranı kime, ne zaman ve neden gidileceği konusunda kendi kararlarını verme konusunda cesaretlendirin.
- > Durumla ilgili kendi fikrinizi beyan etmeyin.

Eğer varsa, başvurana mevcut hizmetler veya seçeneklerle ilgili doğru bilgiler verin.

- > Hazırlık yapmak en önemlisidir. **Bilgi Formu'nu (5 ve 6. sayfalar)** kullanmalı, mevcut hizmetler ve onlara nasıl ulaşılabileceği konusunda doğru ve güncel bilgilere sahip olmalısınız.
- > Belli bir hizmetin olup olmadığından emin değilseniz bunu açıkça söyleyin.

Görüşmeyi destekleyici bir şekilde sonlandırın.

- > Kişinin mahremiyetini gözetin.
- > Başvuranın aldığı tüm kararları destekleyin.
- > Rolünüzün kişiyi tüm karar ve seçimlerinde, hiçbir karar almamış olsa bile, desteklemek olduğunu unutmayın. Başvuranla yeniden görüşmeye, danışmanlık yapmaya veya vakayı yönetmeye çalışmayın. Takip edilmesi gereken bir durum varsa görüşme sıklığı konusunda birlikte karar verin, onayını alın.

Görüşmenin ardından

Yansıtma ve öz bakım: Her şeyi doğru yapsanız da bir kişinin yaşadıklarını değiştiremeyeceğinizi veya acısını dindiremeyeceğinizi unutmayın. Başka insanların yaşadıklarını dinlemek sizi onların acı verici, travmatik deneyimleriyle karşı karşıya bırakabilir. Bu durum 'ikincil travma' olarak bilinir. Bu hislerle baş etmek için kendinize nasıl bakım vereceğinizle ilgili düşünün. İş arkadaşlarınız, ekip lideriniz veya TCDŞ uzmanı gibi çalışma arkadaşlarınızla konuşarak kendi destek yöntemleriniz ve ağınıza yönelin, görüşmeniz konusunda bilgi vererek (başvuranın mahremiyetini gözeterek) destek alın.

Bazı şiddet türleri döngüsel tekrarlandığı için (örneğin aile içi şiddet), sizden destek istemiş fakat destek alma konusunda karar verememiş bir başvuranı tekrar görebilir veya yeniden şiddete maruz bırakıldığını öğrenebilirsiniz. Yaşadıklarını değiştiremeseniz de, aşağıdaki destekleri sağlayabilirsiniz.

- > Kişiyi daha önce konuşmuş olsanız bile, onu her olayda yargılamadan dinleyin.
- > Programınızı nasıl geliştirebileceğinizi, sağladığınız hizmetleri nasıl daha güvenli hale getirebileceğinizi ve TCDŞ'ye maruz bırakılan kişiler için nasıl daha olumlu bir ortam sağlayabileceğinizi düşünebilirsiniz.

ÇOCUKLARA VE ERGENLERE YÖNELİK DESTEK (18 YAŞ ALTI)

TEMEL MESAJLAR

- > **Her zaman** bir TCDSŞ uzmanı veya çocuk koruma uzmanıyla **konuşun**;
(1) bölgenizde var olan hizmetleri ve
(2) yerel uygulama ve prosedürleri öğrenin.⁴
- > **Zarar vermeyin.** TCDSŞ'ye maruz bırakılan çocukları bulmaya çalışmayın, araştırmayın. Bir çocuğun, ergenin şiddet görüp görmediğini soruşturmak veya değerlendirmek sizin işiniz değildir. Bunu yapmak çocuğun, ergenin daha fazla riske veya şiddete maruz bırakılmasına neden olabilir. Bir çocuk/ergen sizden destek isterse yanında olun.
- > **Rolünüzü hatırlayın.** Eğer bir çocuk/ergen sizden yardım isterse,
1. Onu yargılamadan dinleyin.
 2. Çocuğu/ergeni güvendiği bir yetişkine yönlendirerek destek

olabilirsiniz. Güvendiği yetişkin; ebeveyn, bakım veren veya aile üyesi olmayabilir.

3. Onun adına karar vermeyin. Çocuğa/Ergene sizinle konuşurken ebeveyninin, bir aile üyesinin veya bakım vereninin yanınızda olması için ısrar etmeyin.

- > **Rahatlatın.** Çocuğun/ergenin konuşmayı yönetmesine olanak sağlayın. Bu durum tamamen sessiz kalarak ona eşlik etmeniz anlamına da gelebilir. Çocuğun göz hizasında olun ve açık bir beden dili kullanın. Neler olduğu, kimin yaptığı ve neden yaptığıyla ilgili sorular sormayın. Bunun yerine rahatlatıcı ifadeler kullanarak anlayabileceği bir şekilde konuşun.

UNUTMAYIN, bölgenizde bir TCDSŞ uzmanı, yönlendirme mekanizması varsa mahremiyetini ve güvenliğini sağlayarak çocuğu/ergeni daha iyi destek olabilecek bir uzmana yönlendirin.

Bölgenizde **TCDSŞ uzmanı, çocuk koruma uzmanı veya yönlendirme mekanizması yoksa** bu rehberi kullanın.

⁴ (1) Bildirim zorunluluklarıyla ilişkili gizliliğin sınırları ve (2) TCDSŞ ve çocuk koruma uzmanları da dahil bulunduğunuz ülkedeki uygulama ve yöntemler için TCDSŞ veya çocuk koruma uzmanıyla görüşün.

----> **Her çocuğa adil davranın.**

Bütün çocuklara cinsiyetleri, yaşları, ailevi durumları, bakım verenlerinin durumu veya kimlikleri ile ilgili diğer konulara bakılmaksızın adil destek verilmelidir. TCDSŞ'ye maruz bırakılan bir çocuğa çaresiz hissettirecek şekilde davranmayın. Her çocuğun güçlü yanları ve kendine özgü iyileşme kapasitesi vardır.

TCDSŞ'ye maruz bırakılan çocuklarla anlayabilecekleri şekilde, onuruna ve fikirlerine saygı göstererek konuşmalısınız.

----> **Gizliliği koruyun.**

Not almayın, not almanız gerekiyorsa nedenini açıklayarak iznini alın, fotoğraf çekmeyin çocukla/ergenle olan etkileşiminizi herhangi bir şekilde belgelemeyin. Görüşmeyi kaydediyor izlenimi vermemek için telefonunuzu ve bilgisayarınızı kapatın. Çocuktan, ergenden deneyimleriyle ilgili herhangi bir bilgiyi paylaşmadan önce izin isteyin. Çocuğun, ergenin güvendiğini belirttiği birisiyle bile bilgi paylaşmadan önce izin almanız gerekir.

----> **Çocuğun güvenliğini sağlayın.**

En öncelikli konu çocuğun fiziksel ve duygusal güvenliğidir. Bütün iletişim sürecinde ve atılacak sonraki adımlarda çocuğun güvenliğini düşünerek karar verin.

Bazı vakalarda çocuğun **üstün yararını** ve fiziksel ve ruhsal sağlığını nasıl destekleyeceğiniz açık olmayabilir. Eğer çocuğun güvenliğinden emin değilseniz, güvenliğini sağlamak için mahremiyetini gözeterek başka bir ekip arkadaşınız veya uzmanla konuşmaya ihtiyaçınız olduğunu söyleyin, bilgi verin.

----> **Çocukların/ergenlerin veya bakım verenlerinin nasıl destek isteyeceklerinin farkında olun.**

Çocuklar ve ergenler yetişkinlerden farklı şekillerde yardım ister ve nadiren doğrudan açıklamalar yapar. Çocuklar yetişkinlere, özellikle iyi tanımadıkları yetişkinlerle güvenip konuşmakta zorlanabilir, korkar, utanır veya duygularını ifade edemeyebilir. Siz: (1) çocuk istismarıyla ilgili söylentiler duyabilirsiniz, (2) bir çocuk için yardım arayan yetişkinler sizinle konuşabilir veya (3) çocuğun davranışlarına dayanarak istismara maruz bırakıldığından kuşkulabilirsiniz.

YAPILMASI GEREKENLER

YAPILMAMASI GEREKENLER

BİRİ DESTEĞE İHTİYACI OLAN BİR ÇOCUĞA, ERGENE YARDIM ETMENİZİ İSTERSE...

- ✓ **EVET** Sizden destek isteyen kişiye mevcut desteklerle ilgili güncel, doğru bilgiler verin.
- ✓ **EVET** Mahremiyete saygı gösterin.⁴

- ✗ **HAYIR** Bir söylentiye araştırmayın veya çocuğu/ergeni bulmaya onunla konuşmaya çalışmayın.
- ✗ **HAYIR** Öğrendiklerinizle ilgili ayrıntıları kimseyle paylaşmayın.⁴

EĞER ÇOCUK/ERGEN SİZDEN YARDIM İSTERSE...

BAKIN

- ✓ **EVET** Çocuğa/ergene sessiz ve sakin bir yerde konuşmak isteyip istemediğini sorun. Başkalarının size görebileceği, ama duyamayacağı bir yer belirleyin.
- ✓ **EVET** Mutlaka göz hizasında oturun. Açık bir beden dili kullanın.
- ✓ **EVET** Kız ve oğlan çocukların kendileriyle aynı cinsiyette bir yetişkinle konuşmak isteyip istemediklerini sorun.

- ✗ **HAYIR** Çocuğu, ergeni daha sakin veya özel bir yere gitmek için zorlamayın, isteği dışında soyutlamayın.
- ✗ **HAYIR** Dokunmayın, sarılmayın veya fiziksel temasta bulunmayın. Bu davranışlar rahatsız edici, endişe verici veya travmatik olabilir.

DİNLEYİN

- ✓ **EVET** Dikkatle dinleyin ve çocuğun beden diline dikkat edin.
- ✓ **EVET** Sakin ve sabırlı davranın. Söylenenleri yargılamadan dinleyin ve kabul edin.
- ✓ **EVET** Çocuğun/ergenin kendisini ifade etmesine ve kendi sözcüklerini kullanmasına fırsat verin.

- ✗ **HAYIR** Mülakat veya değerlendirme yapmayın. Hiçbir şey yazmayın, not almanız gerekiyorsa nedenini açıklayarak iznini alın, fotoğraf çekmeyin veya çocuk/ergen ya da yaşadıkları hakkında sözlü olarak bilgi paylaşmayın.
- ✗ **HAYIR** Çocuğu/ergeni endişelendirebilecek şok, kuşku, öfke veya buna benzer duygular göstermeyin, tepkiler vermeyin.
- ✗ **HAYIR** Zor kelimeler kullanmayın ve çocuktan/ergenden fazla konuşmayın.

RAHATLATIN

- ✓ **EVET** Çocuğa/ergene size olanları anlatması için güven verin.
- ✓ **EVET** Çocuğun fikrine, inançlarına ve düşüncelerine saygı gösterin.
- ✓ **EVET** Kendini rahat hissetmesini sağlayacak ifadeler kullanın, bunların kültürel bağlama uygunluğuna özen gösterin. Örneğin:
"Sana inanıyorum" – güven sağlar
"Bana anlattığına memnun oldum"
– çocukla bir ilişki kurar
"Deneyimini paylaştığın için teşekkür ederim" – empati ifade eder
"Benimle paylaştığın için teşekkür ederim, çok cesursun." – güven verici ve güçlendirici

- ✗ **HAYIR** Bir çocuğun esenliğini sağlamak sadece sizin kontrolünüzde olmadığı hâlde "her şey düzelecek" gibi tutamayacağınız sözler vermeyin.
- ✗ **HAYIR** Çocuk/ergen sizinle daha fazla konuşmak istemiyorsa zorlamayın.

YÖNLENDİRİN

- ✓ **EVET** Çocuğa/ergene güvendiği biri olup olmadığını, bu kişiye ulaşmak için desteğe veya eşlik edilmesine ihtiyacı olup olmadığını sorun.
- ✓ **EVET** Çocuk/ergen güvende hissedene veya güvendiğini belirttiği kişi yanına gelene kadar yanından ayrılmayın.
- ✓ **EVET** Çocuğa/ergene ve güvendiği yetişkinlere mevcut destekler hakkında bilgi verin ve hizmetlere nasıl erişebilecekleriyle ilgili doğru ve güncel bilgiler paylaşın.
- ✓ **EVET** Ne bildiğinizi ve ne bilmediğinizi söyleyin. İstenen bilgiye sahip değilseniz "bilmiyorum" veya "o bilgiye sahip değilim" deyin.

- ✗ **HAYIR** Çocuğu, bakım vereni veya bir başkasının şiddetten sorumlu olduğu durumlarda bu kişilerle aynı ortamda konuşmaları için zorlamayın yoksa deneyimlerini sizinle paylaşmak istemeyebilirler.
- ✗ **HAYIR** Çocuğu endişe içindeyken (örneğin ağlarken, öfkeli veya şok içinde) yalnız bırakmayın.
- ✗ **HAYIR** Sorunu kendi kendinize çözmeye, çocuğun/ergenin adına plan yapmaya veya karar vermeye çalışmayın.

Çocukların yaşı ve karar verme becerileri hakkında referans

Çocuk veya ergenin karar verme becerisini belirleyecek en doğru kişinin çocuklarla/ergenlerle çalışma deneyimine ve TCDSŞ konusunda deneyime sahip bir uzman olduğunu unutmayınız. (Bu kişi çocuğun/ergenin kendisi ve bakım veren(ler)iyle koordinasyon hâlinde hareket etmelidir.)

Uzman olmayan biri olarak sizin rolünüz çocuğu/ergeni rahatlatmak, güvendikleri birine onları yönlendirmek ve mevcut hizmetler konusunda bilgi paylaşmaktır.

Aşağıdaki yaş grupları yalnızca rehberlik etmesi için verilmiştir ve kişinin yaşına, olgunluk seviyesine, gelişim aşamaları ve diğer faktörlere göre değişebilir.

15 yaş ve üstü ergenler genelde kendi kararlarını verecek ve yaşadıklarını anlayacak olgunluktadır.

→ **Sizin rolünüz:** (1) ergenin paylaşımını dinlemek, (2) ergenin destek alabileceği ve güvendiği birisine ulaşması için destek vermek ve (3) mevcut destekler ve onlara nasıl ulaşılabileceği konusunda bilgi vermektir.

6 ila 9 yaş arası çocuklar ve 10 ila 14 yaş arası genç ergenler maruz bırakıldıkları şiddet deneyimini anlatabilir veya anlatamayabilir. Kendi başlarına karar verebilir veya veremeyebilirler.

→ **Sizin rolünüz:** (1) çocuğun/ergenin sonraki adımlarında yanında olacak ve güvenecekleri bir yetişkin belirlemesine destek olmak, (2) mevcut hizmetler ve onlara nasıl ulaşılabilceği konusunda hem çocuğa/ergene hem de belirledikleri yetişkine bilgi vermektir.

0 ila 5 yaş arası bebek ve çocuklar iletişim becerileri gelişim aşamasında veya sınırlı olduğu için yaşadıkları şiddeti anlatamaz. Onlar yerine muhtemelen başka biri - arkadaş, bakım veren, aile üyesi, topluluk üyesi vs. - yardım isteyecektir.

→ **Sizin rolünüz:** eşlik eden kişiye mevcut destekler ve onlara nasıl ulaşılabilceği konusunda bilgi vermektir.

Kaynak: BMMYK, Üstün Yarar Belirleme İlkeleri, 2008. IRC/ UNICEF, Cinsel İstismara Maruz Bırakılan Çocuklara Destek Olmak, 2012.

Bu kaynak 2015 Kuruluşlararası Daimî Komite TCDŞ rehberine eşlik eder.
www.gbvguidelines.org

www.gbvguidelines.org/pocketguide

TCDŞ Cep Rehberi